

V Ljubljani, v četrtek, dne 7. novembra 1912.

Naročnina za Avstroogrsko: 1/4 leta K 2— 1/2 leta K 4— celo leto K 8— za inozemstvo: " " 2 50 " " 5— " " 10—		Uredništvo in upravništvo: Frančiškanska ulica štev. 12. Naročnina za Ameriko znaša celoletno 3 dolarje.		Oglasnina za 6 krat deljeno pettiro vrsto enkrat 20 vin — Pri več- kratnih objavah primeren popust	
Leto II.	Posamezna številka 18 vinarjev.	Na naročila brez denarja se ne ozira.		Naročnina za dijake in vojake 6 kron.	Štev. 45.
Vsak naročnik dobi letos jeseni brezplačno in poštne prosto ilustrovan koledar za l. 1913. Za vsak pol leta plačane naročnine pa ima vsak naročnik pravico do ene slike Prešerna, Jurčiča, Gregorčiča ali Aškerca, če plača 40 vin. za ovoj in poštino					

Vojna na Balkanu: (na levi) Bajonetni naskok Bolgarov v nekem vinogradu na Turke pri Lozengradu. — (Na desni) Srbska konjenica preganja Turke pri Kumanovem.

V današnji številki je devet slik z bojišč, opis bitke pri Kumanovem ter slovesnega vhoda srbskega kralja Petra v Skoplje i. dr.

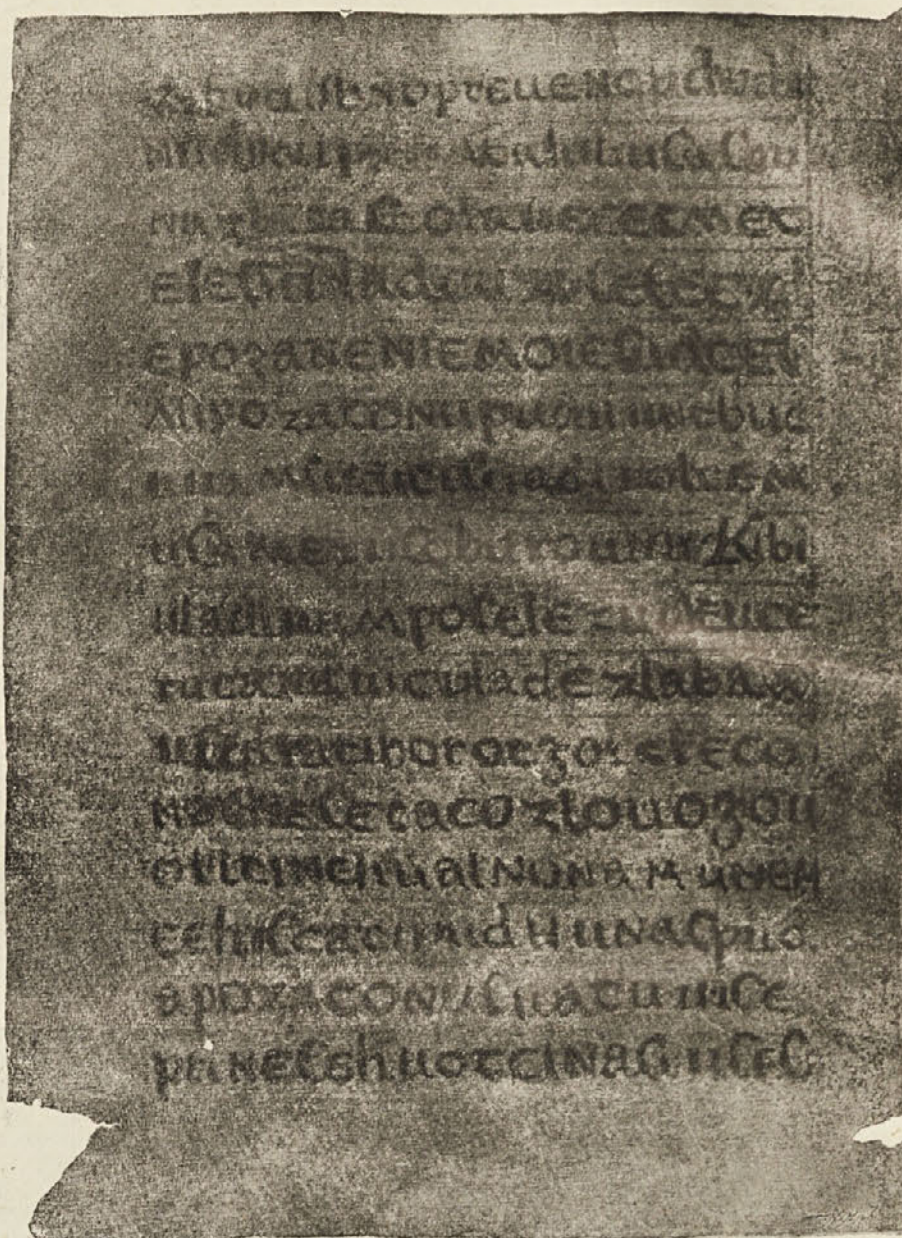
Po posebnih slikah za Slov. Ilustrovani Tednik.

Najstarši slovanski rokopis.

L. 1817. je našel Jože Kovač, uradnik grofa Colloredo na Zeleni gori (Češko) v graščinskem arhivu dve silno stari, zelo umazani in na videz popisani pergamentni poli. Rado-veden, kaj bi tu bilo zabilježeno, očisti pole, ali pisave čitati ali razumeti se mu ni posrečilo. Oddal je potem rokopis leta 1818 deželnemu muzeju v Pragi. Učeni župnik Puchmayer je šele rokopis kot prvi prečital in dognal, da je staročeški oziroma staroslovanski, čeravno mu je še ostalo mnogo izrazov, kojih ni on in sploh nihče do l. 1911 razumel. Ko je Dobrovský, takrat najznamenitejši slavist, rokopis videl, je na prvi pogled izjavil, da je podvržen, in ga je pri tem tudi naš Kopitar podpiral. L. 1840. sta pa Palacký in Šafařík podala pristne dokaze, da za podvrženost tega rokopisa ne govori ne ena točka. L. 1886. je pa prof. praškega vseučilišča, dr. Masaryk, brez kakih temeljitih dokazov zopet rokopis kot podvrženega razglasil, in v muzeju so na to pergamen vrgli v omarico za „falzifikate“. Vzrok tega vedno menjajočega se mnenja je bila zgolj brezskrbnost, kajti dokazalo se je zdaj, da rokopisa sploh še nihče — razun Palackýja in Šafaříka — ni temeljito preštudiral ali pa sploh nikoli videl. — Ko smpa sam l. 1911. v Pragi ta rokopis pregledoval, sem spoznal, da je pristen, samo da ga do sedaj še sploh nihče ni popolnoma razumel, kajti jezik, v kojem je pisan, je bolj staroslovenski kakor staročeški, in ga razumi večinoma današnji Slovenec bolj, kakor moderni Čeh.

Tukaj ni prostora, da bi se o tem dragocenem rokopisu podrobneje govorilo, ali jaz sem opisal natančno ta veleznami literarni spominek sedaj češko in nemško, in sem izjavil, da izvira po vsem iz dobe 6.—9. stoletja in da je do sedaj najstarejši znan rokopis, koji je v kakem slovanskem jeziku sploh pisan. — Pridana slika kaže zadnjo (8.) stran rokopisa. Da se Slovenci sami prepričajo, kako lahko razumevno je za nas to besedilo, podam tukaj konec one na omenjeni kožici ohranjene pesmi.

„Gore ptencem, k nim sč zmija vnori,
gore mužem, imže žena vlade!
Mužu vlásti mužem zápodobno;
prevenu dědinu dáti pravda!“ —
Vsta L'ubuša s otna zlata stola,
vec: „Kmeté, léši i vládyky!
Slyšeste zde poganěnie moje;
sud'te sami po zákonu pravdu;
u nebudu vám súditi svády.
Vol'te muža mezu sobú rovna,
ký by vladl vám po žele; su
dievčie ruka na vy k vládě slaba!“ —
Vsta Ratibor ot gor Krekonosi,
je sč tako slovo govoriti:
„Nechvalno nám v němcech iskati pravdu;
u nás pravda po zákonu svatu,
juže prinesechu otcí naši
v sčž . . .

Nadaljevanje manjka. Od izraza „zapodobno“ do konca je besedilo na sliki. Naše čitatelje prosimo tačas, da poskusijo vsebino v slovenščino preložiti; v prihodnji številki podamo potem slovensko besedilo — prestavo za primerjavo.

M. Žunkovič.

Našim citateljem.

Slov. Ilustrovani Tednik stane četrtletno 2 K; za en mesec pa le 70 vinarjev. Razširjajte ga in pridobite mu novih naročnikov!

Da omogočimo novim naročnikom, da dobe cela romana „V burji in viharju“ ter „V službi kalifa“, oddajamo posebne ponatise in sicer romana „V burji in viharju“, kar ga je izšlo od 1. januarja 1912 do 1. julija za 1 K, in od 1. julija do 1. oktobra za 80 vin; romana „V službi kalifa“ pa od 1. julija 1912 do 1. oktobra za 70 vin. Novi naročniki lahko torej dobe za 2:50 K ponatise obeh letos dosedaj priobčenih romanov.

Vojna na Balkanu.

Ves svet občuduje balkanske Slované.

V zadnji številki smo razložili vojni načrt združenih balkanskih držav ter navedli tudi najvažnejše zmage. Ker so zmage Srbov pri Kumanovem in Bolgarov pri Lozengradu in Lile Burgasu ne le velikanske avžnosti temveč sijajni dokaz sposobnosti in hrabrosti balkanskih Slovanov, da se jim čudi ves svet in imenuje te zmage naravnost čudežne, podamo obširneje podrobno poročilo o teh znamenitih zmagah.

Velika bitka pri Kumanovem.

Srbska epopeja pri Kumanovem.

Italijanski časnikar Mario Nordio je v italijanskih listih priobčil sledeči popis velikanske bitke pri Kumanovem.

Še le sedaj je mogoče, si napraviti popolno sliko bitke pri Kumanovem, te res epične bitke, s katero je srbska armada napisala v knjigo zgodovine novo stran o srbskem junaštvu in osvobojenju Stare Srbije. Nepristano prihajajo v Belgrad ranjenci in iz njihovih pripovedovanj in pisem udeležencev se da napraviti sliko o groznem boju, ki je trajal skoraj 50 ur in je končal z usodnim begom Turkov. A najprej naj popišem priprave za bitko.

Ko je prva srbska armada pod poveljstvom prestolonaslednika Aleksandra, kateremu stoji še na strani general Boskovič, zavzela važno višavo Bunjevar, je bilo odločeno marširati ob železniški progi naravnost v Skoplje in se Kumanova samo dotakniti. Prepričani, da se bodo Turki pri Skoplju postavili za bitko, so Srbi pri Kumanovem pričakovali samo navadne spopade sprednjih straž.

Načrt Mahmut Šefket paše.

Zekki paša pa se je držal načrta, ki ga je bil izdelal Mahmut Šefket paša, ko

je bil zapovednik turške armade, in je koncentriral svoje vojaštvo, neregularne vojake in nad 10.000 Arnavtov pri Kumanovem, kalkulač tako-le: Kumanovo, ki je mesto z 10.000 prebivalci in ima svoje ime od strahovitih konjenikov Kumanov, ki so prišli z drugimi turškimi četami ropat in palit v to pokrajino, leži med dvema vrstama skalnatih gora; če prideš od Srbije, leži ena vrsta teh gora za mestom in je visoka kakih 600 metrov, druga vrsta pa je visoka kakih 300 metrov.

Čuvši, da se bližajo Srbi, so Turki zapustili to mesto in se umaknili za vrhove višjih gora. Mislili so: če dobe Srbi Kumanovo izpraznjeno in brez obrambe, bodo mirno prišli v mesto. Tukaj jih pa vzamemo med dva ognja in jih popolnoma uničimo; potem pa bomo z večjim delom armade udarili kar naravnost na Vranjo, manjši del armade pa poslali zoper srbsko bolgarske čete, prihajajoče od Čustendila. Načrt je bil res izboren in morda bi se bil še tudi posrečil, če bi ne bili Turki pozabili računati z dvema faktorjema: prvič z nadčloveško odporno silo srbskega vojaštva, drugič pa z dobrim nosom njihovega zapovednika. Ta je, videč, da je mesto zapuščeno, takoj sumil, kaj hočejo Turki. Ustavil je vojaštvo pri manjši črti hribov, v mesto pa je poslal patroljo na poizvedovanje pri prebivalstvu. Prvi je bil sum, da so Turki podminirali središče Kumanova,

Patrolja je dognala iz poizvedb pri prebivalcih resnico.

Bilo je zvečer. Brez odlašanja je bilo dano vojaštvu povelje, da se utrdi na gorah s tem, da napravi nasipe.

Boj v noči.

Ob 11. uri po noči so prišli Turki iz svojih pozicij in z velikansko ljutostjo udarili na Srbe. Bil je to grozen boj v

Bolgarska carica Eleonora kot načelnica bolgarskega Rdečega križa. (Po posebni fotografiji za Slov. Ilustr. Tednik.)

temni deževni noči, ki so jo razsvetljevali samo bliski hude ure in streli iz topov. In ta ljuti boj je trajal celo noč in več kakor enkrat so Srbi bili v nevarnosti, da bodo vrženi iz svojih pozicij. A ustavljali so se heroično divjim naskokom sovražnika, ki je bil številno dosti bolj močan in ga odbijali s furioznim streljanjem. Bila je to infernijska noč, ki je vojaki nikoli ne pozabijo. Utrujeni, premočeni od dežja, niso niti trenutek nehali streljati in se znamenito držali tudi pri divjih bojih telo proti telesu.

Ko je nastal dan, mrzel in meglen, je bilo bojno polje že pokrito z mrličmi in od vseh strani se je slišalo, kadar je streljanje slučajno prenehalo za kak trenutek, ječanje ranjencev in klicanje umirajočih. Hudo deževje je bilo ponehalo.

Videč, da postaja situacija kritična, je srbski zapovednik nekako ob 10. uri dopoldne ukazal 18. polku, naj naskoči in zavzame pozicijo na visokih gorah, na katerih se je nahajal sovražnik. Da se prepreči obupen izid, je bilo absolutno potreba, zavzeti višji hrib, od koder bi se moglo sovražnika premagati z artiljerijo.

Zavzetje hriba.

Gredoč mimo mesta ob levi strani, se je 18. polk z ljuto silo zagnal na turške pozicije, poskušajoč splezati na skalovito goro, katero je sovražnik besno branil. Divji naskoki in divji protisunki so bili strahoviti. Turki so od zgoraj streljali brez prestanka z vsemi orožji, da ustavijo uspešno prodirajoče Srbe. Na te junake je bljuval koncentrični ogenj iz pušk, iz topov in mitraljez. Človeško meso ni kos svincu, in jeklu in regiment, skoraj decimiran in razbit, bi bil skoro izgubil s tolikim naporom zavzete pozicije. Bil je to tragičen trenutek. Ne enega oficirja ni bilo več na nogah. A vendar so vojaki šli naprej in se ustavljali viharju vseh mogočih projektilov; vsi do zadnjega bi bili popadali, da ni 7. regiment posnel njih heroičnega naskoka in jim prišel na pomoč.

Pozicija je bila zavzeta; srečno so jo ubranili ponovnih napadov in jo utrdili. Ker so Turki postrelili konje, so vojaki topove nesli na rokah na goro in začelo se je hudo streljanje. Turki so se z vso silo vrgli na decimirane srbske bataljone, hoteč jih zadušiti. Ali zmaga ali smrt. Kar jih je bilo še živih, so, čuteč, da zmanjkuje municije, začeli obupen boj z bajonetom. Komaj se je bilo začelo tole divje klanje, so veseli glasovi trobent naznanili, da se bliža pomoč, 13. polk, ki pripada armadi generala Bože Jankoviča, je prišel o pravem času še iz Prištine in pognavši Turke od desne strani mesta, odločil celo bitko. Prišedši med dva ognja, so začeli Turki omahovati.

Med tem so bile nove baterije spravljene na to goro in z lepim srbskim uspehom se je začela tretja faza bitke. Turki so bili prisiljeni, se umakniti skoro pol kilometra nazaj in se poskriti za malimi grički.

Srbska taktika je spravila Turke v zmoto.

Zdaj so začeli Srbi odločilno defenzivo z odlično taktiko, ki so jo pospeševale okoliščine in sta jo motila dež in megla. Zavzemši visočino neke gore, niso šli Srbi nizdol, nego se vrgli na tla in nehali streljati. Minulo je pol ure, minila je cela ura — Turki so mislili, da so se Srbi umaknili in so šli tiho na goro; meglajih je zakrivala. A ko so bili le 20 korakov oddaljeni, so jih Srbi sprejeli z ljutim streljanjem. Ne en strel ni bil izgubljen. Potem pa so z bajoneti naskočili Turke. Dvakrat, trikrat so se Turki lotili boja; imeli so strahovite izgube; a še se niso udali. Vso svojo artiljerijo so obrnili še tu sem; a streljali so previsoko, nekateri šrapneli se niso razpočili. Vse je bilo brez uspeha.

Zdaj končno ni bilo več dvoma, na kateri strani bo zmaga. Navdušeni od svojih uspehov so Srbi vsebesnejše atakirali sovražnika z bajoneti, med tem ko je artiljerija vsehuje razbijala beže turške čete. Turški oficirji so skušali zaman reorganizirati raztepane in demoralizirane vojake, ki niso bili več kos neodoljivi sili in obudovanju vredni taktiki vrlih Srbov.

Zopet doma. — Ranjenji Črnogorec v krogu svoje obitelji. (Po posebni fotografiji za Slov. Ilustr. Tednik.)

Obupen beg.

To ni bil beg, to je bilo blazno prekucovanje, kateremu je naredila konec še le noč. Nekaj turških oddelkov se je zavarovalo z nasipi. Ti so bili zavzeti. Zjutraj so padli v roke Srbov in začelo se je ob 10. uri dopoldne preganjanje Turkov. Pustivši vse mrlične in mnogo potrebečin in orožja, so Turki bežali na Skoplje; velikanska bitka, ki je trajala skoro 50 ur. se

General Sasov, bivši vojni minister, organizator in vrhovni poveljnik bolgarske armade. (Po posebni fotografiji za Slov. Ilustr. Tednik.)

je končala s popolno in sijajno zmago Srbov.

Plen pa izgube.

Vzlic utrujenosti kako veselje na bojišču. Srbi se zavojevali 61 topov, 12 mitraljez, 80 vagonov vojnega materijala, brez števila zabojev municije — skoro vse, kar so Turki imeli. Načrt ubogega Mahmut Šefket paše je zgorel: armada razbita, demoralizirana, artiljerija izgubljena. Res, Srbi so svojo krasno zmago plačali z mnogo krvi, a turške izgube utegnejo biti še enkrat tako velike.

Junaški topničar.

Res heroičen je naslednji prizor, ki mi ga je povedal neki ranjeni vojak, ki je doma v Dalmaciji. Eden najbolj kritičnih trenutkov je bil tisti, ko se je bilo bati, da obkolijo Turki peščico hrabrih zavojevalcev prvih višav. Srbi so se na dobljeno povelje umikali iz te težke pozicije. Na

valstva vseh veroizpovedovanj in narodnosti. Celo mesto je okrašeno s srbskimi zastavami.

Kralj bi bil moral dospeti točno ob treh. Vreme je bilo pred prihodom deževno, toda ko je došel vlak, je posijalo sonce, obsevajočo Šar planino, vso v snegu.

Ko je došel vlak, je godba zasvirala

Prevoz provijanta za bolgarsko armado: na vozove nakladajo v vrečah kruh in dr. (Po posebni fotografiji za Slov. Ilustr. Tednik)

občno začudenje so videli, da en top nadaljuje streljanje; sam je kljuboval sovražniku in vsak stre! je tako dobro zadal, da Turki niso mogli naprej. Nekaj časa potem, zavzemši zopet to pozicijo, so Srbi videli, da je navaden topničarski rezervist, ki se ni zmenil za dano povelje, umakniti se, sam nadaljeval streljanje, sam je streljal na več sto sovražnikov in na čudežen način ga ni nobena sovražna krogla zadela. Ko je pa bila bitka končana, ga je general Božović poklical k sebi in je tega hrabrega vojaka slovesno dekoriral. Vprašal ga je tudi, če ima kako željo. »Podarite mi kanon«, je rekel vojak. To se pa seveda ne zgodi, pač pa se ime tega vojaka ureže v kanon.

Po bitki pri Kumanovu je zavzela srbska armada mesto samo. Na čelu ji je jezdil prestolonaslednik Aleksander neustrašen, čenprav so se nani in na armado vsinali kroglice turških vojakov, ki so se zaharikadiral v hišah pred mestom. V mestu pa je prebivalstvo slovesno sprejelo »kralievega sina« in srbske čete. — Po zavzetju Kumanova je srbska armada prodirala naprej in zavzela staroslavno nekdanjo prestolnico srbskih carjev, Skoplje. — Skoplje je bil cilj srbske armade in nade Srbov so se uresničile prej kakor so se nadejali oni sami. Dne 3. t. m. je slovesno prišel v Skoplje srbski kralj Peter.

V prestolnici srbskih carjev.

Srbski kralj Peter v Skoplju.

Beograd, 3. novembra. (Srbski tiskovni urad »Slovenskemu Ilustrovanemu Tedniku«.) Včeraj t. j. 2. t. m. popoldne je bil svečani vhod kralja Petra v Skoplje. Sprejem je bil veličasten. Na postaji sta pričakovala kralja prestolonaslednik in kraljevič Giorgio, potem gen. Putnik, vrhovno poveljništvo, predstavitelji občine, mestna uprava, vsi inozemski konzuli v svečanostni uniformi, po trije najstarejši srbski in eksarhijski svečeniki, veliki rabin, potem pa masa prebi-

kraljevsko himno. Kralj je počasi izstopil iz voza, za njim pa kraljčina Jelena, skromno oblečena kot bolniška strežnica, za njo kraljevič Pavel, ministrski predsednik Pašić, ministra Andro Nikolič, Ljube Jovanović in vse dvorno spremstvo. Kralj je poljubil prestolonaslednika in kraljeviča Gjorgia in sprejel raport poveljnika ter obšel častno stražo.

Mestni upravitelj Gavrilović je predstavil kralju predstavitelja občine hadži Rističa, ki je v imenu osvobojenega Skoplja voščil kralju srčen prihod in mu ponudil kruha in soli.

Oddelek Srbov s strojnimi puškami pri Kumanovem. (Po posebni fotografiji za Slov. Ilustr. Tednik)

Kralj je izjavil svoje veselje, da je vstopil v staro srbsko prestolnico, izrekel je svojo nado, da v mestu zavlada red, in pozival prebivalstvo, da se povrne k rednim opravkom.

V imenu turškega prebivalstva je pozdravil kralja Rešad beg, predsednik občine, ki je končal svoj govor z besedami: Turki so s sabljo dobili Skoplje in so ga izgubili tudi s sabljo.

Kralj se je zahvalil in rekel, da bo turško prebivalstvo živelo svobodno in se razvijalo pod njegovo upravo kakor srbsko.

Kralju so bili nato predstavljeni konzuli in druge odlične osebe.

Ves ta čas se je pozdravljala kraljčina z navzočimi, ki so bili vsi navdušeni vsled njene skromnosti in požrtvovalnega delovanja v blagor ranjencem.

Ob burnih klicih »živio kralj Peter, živio krali osvoboditelji« se je odpeljal kralj s kraljeviči in spremstvom po ulici, nabito polni občinstva, do cerkve sv. Spasa, kjer ga je sprejel srbski metropolit Vincentij in eksarhijski. Neofit, ki je izrekel željo, da bi zavezniške vojske nadaljevale osvobojenje kristjanov.

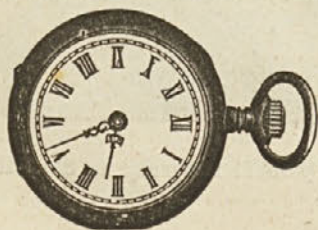
V stari srbski cerkvi se je nato vršila zahvalnica, nakar se je kralj, povsod burno pozdravljen, odpeljal v svoje stanovanje.

Po vsem mestu je prebivalstvo kar najprijazneje pozdravljalo srbsko vojaštvo, ki se je nastanilo v vojašnicah.

Po sprejemu je valovila po ulicah velikanska množica občinstva, katerega je bilo gotovo do sto tisoč. Vzlic temu pa ni bilo prav nikakega incidenta.

Govor metropolita Vicentija.

Metropolit Vincentij je v svojem pozdravnem govoru rekel med drugimi: Kadar je bog hotel rešiti kak narod, mu je poslal dobrih voditeljev. Izraelu je poslal Mojzesa, Srbom Nemanja in sv. Sava, pred

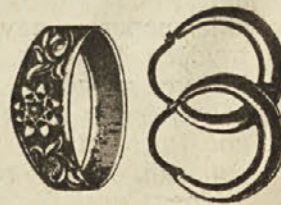
Priporočamo
domačo tvrdko

H. Suttner, ki je največja,
domača tvrdka

te vrste na slovanskem jugu. Kdor potrebuje uro, verižico, uhane, prstan itd., naj piše po cenik. Velik bogato ilustrovan cenik dobi vsakdo zastoj in poštne prosto. Pišite po dopisnici: H. Suttner v Ljubljani 5, Mestni trg števil. 25

Nizke cene!

Postrežba soidna in točna!

Kristjani slavnega Dušanovega mesta so željni svobode, pravice, kulturnega napredka in pokreta. Kristjani vseh treh zvezanih narodnosti so prepričani, da jim Ti prinašaš svobodo, pravdo in kulturni napredek. Kulturni napredek Srbije je bil vedno jamstvo, da mora s severa posijati svoboda. In posijala je. Ti vnuk Karadjordjev, vseh pet stoletij te gleda danes s hvaležnostjo, vse potomstvo se bo spominjalo Tvojega in Tvojih zaveznikov dela. Tvoj ded je prvi začel na Balkanu izvajati veliko delo osvobojenja, a pred tremi tedni si Ti posvetil veličanstveni božji hram v Topoli. Ta mramornati hram vzrađuje duha velika voditelja, toda še bolj ga razveseli veliki hram svobode, ki si ga zgradil.

Po Kumanovem in Kosovem se ne ustavi Tvoja vojska v zmagah, dokler se ne zagotovi srbskemu narodu slaven mir. Ko se zagotovi mir, se pokaže Tvoj svobodoumni in pravični zistem pravde tako visoko nad nesočasnim, oledenelim neprijateljskim zistemom, kakor se je pokazala Tvoja vojska v vojni fiziško nad sovražnikom.

Ti si kot zvest in junaški zaveznik nas najprej rešil, a tekom enega tedna je Tvoja vojska pobila sovražnika in ga nagnala v beg. Zavezniki morajo biti popolnoma zadovoljni s srbskim kraljem in s srbsko vojsko. Ti, ki si božji ljubljeneec, moreš sedaj podati pomoč zaveznikom na jugu in vzhodu.

Blagoslavljam Tebe viteški in pobožni kralj ter Tvoje veliko delo osvobodjenja!

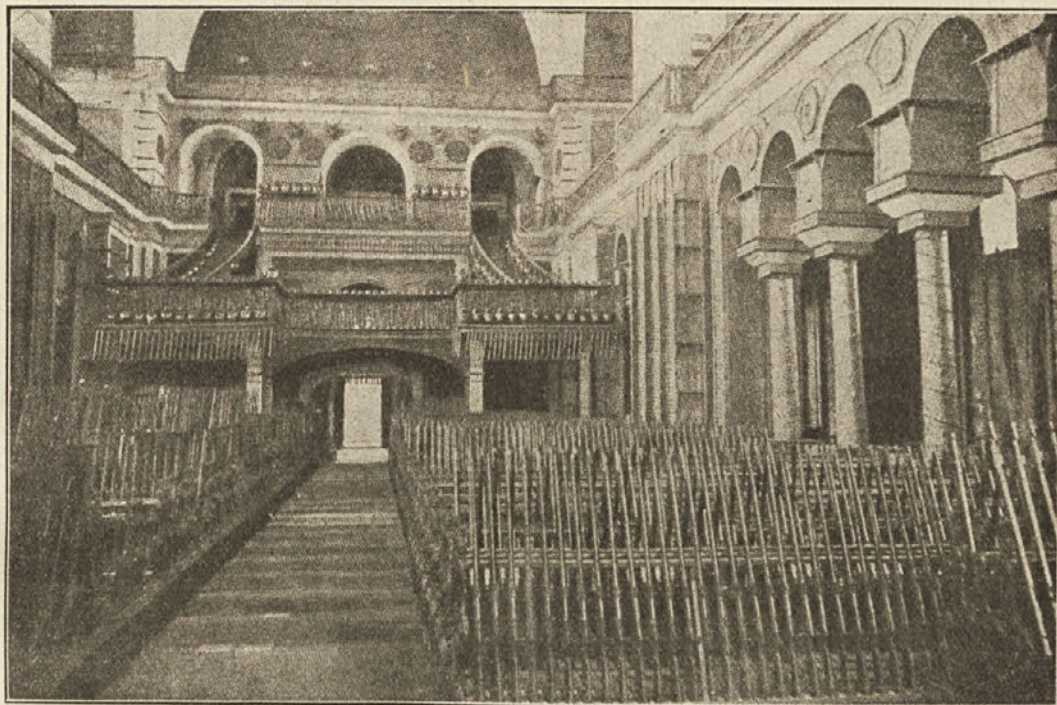
* * *

Srbska armada po zavzetju Skoplja neprestano prodira in sicer brez vsakega odpora Turkov. Turški general Zekkipaša je s svojo poraženo in na vse strani razpršeno armado nekam izginil. — V

Skoplju in okolici so našli Srbi 60 skritih turških častnikov, med njimi tudi nekaj Nemcev, ki so se v strahu pred Srbi poskrili in svoje čete zapustili. Srbi ravnaajo z njimi kot vojnimi ujetniki zelo lepo. —

morju so pa zasedli več otokov ter namestavljajo bombardirali Solun.

Črnogorci vrlo napredujejo na vsej črti. Osredotočili so pa svoje vojne operacije na obleganje Skadra. Po ljutih bo-

Skladišče orožja v stari bizantinski cerkvi Sv. Irene v Carigradu. (Po posebni fotografiji za Slov. Ilustr. Tednik.)

31. oktobra so zasedli Srbi Tetovo (Kalkandele) in 1. ter 2. novembra Gostivar in Prilep. Poslednje mesto se nahaja v dolini Pelagonija, vzhodno od Bitolja. V okolici Prilepa se snide srbska armada z grško, ki bodo potem združene prodirale naprej proti vzhodu, oziroma proti jugu, da zavzamejo Solun in Carigrad.

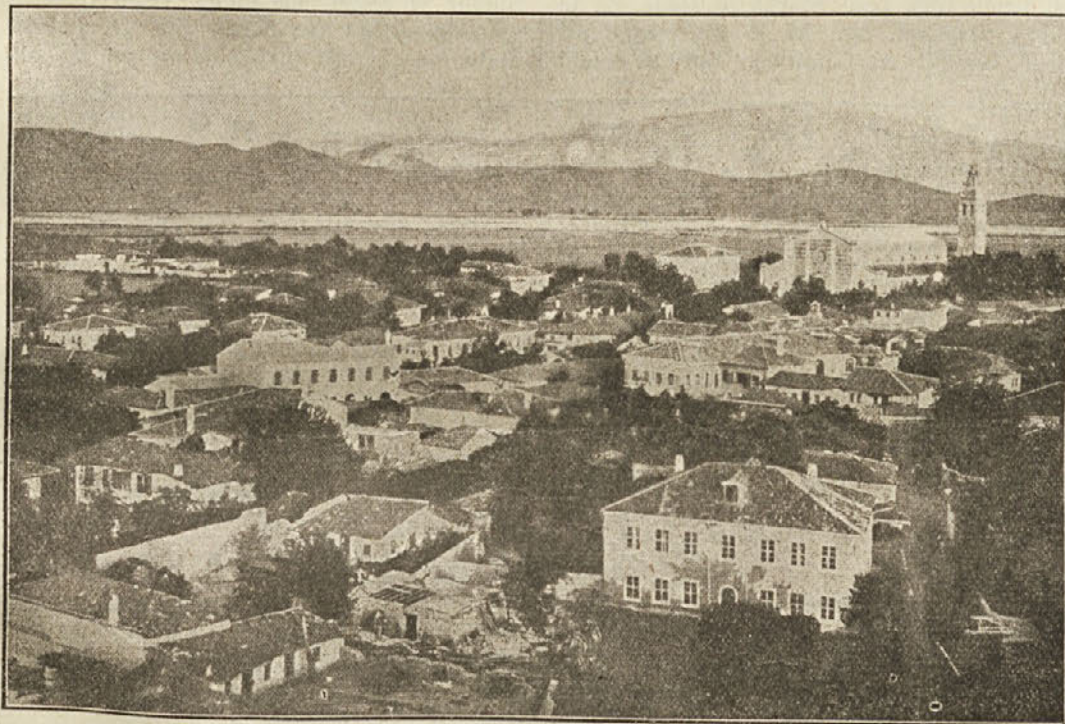
Grki prodirajo na celi črti. Zavzeli so že celo vrsto trdnjav ter se bodo kmalu lahko združili s srbsko armado. — Na

jih so zavzeli zapadne hribe Taraboša, kjer so postavili težke topove, da prisilijo Taraboš do kapitulacije. Taraboš leži nasproti Skadra in če pade Taraboš, se mora vdati Skader, kajti s Taraboša lahko s topovi užugajo trdnjavo Skader.

Bolgari so se po bitki pri Lozengradu lotili obleganja mesta Odrina (Adrianopol), ki ga upajo v najkrajšem času zavzeti. Srbi so jim poslali na pomoč 40.000 mož. Bolgari pa prodirajo tudi čedalje bolj proti Carigradu. V dvodnevni strašni bitki so znova premagali Turke in sicer pri Lile Burgasu. Bolgarski konjeniki so bežeče Turke preganjali do Marmarskega morja ter zavzeli pristaniščno mesto Rodosto. Drug del tepene turške vojske se je umaknil za trdnjave Čataldže, ki tvorijo predstražo Carigrada.

Turki se umikajo proti Carigradu. V bitki pri Lile-Burgasu poražene turške čete se umikajo proti Čataldži proti Carigradu. Čataldži je cela vrsta trdnjav, ki so ključ do Carigrada. Turki hočejo zbrati svoje čete pri Kataldži, da poskusijo tukaj zadnji odpor proti zmagovitim Bolgarom. Vprašanje pa je, če se turškim četam sploh posreči priti in se zbrati pri Čataldži, ker jih Bolgari povsod brzo zasledujejo, razkropijo in ujamejo. — Grozodejstva, ki jih uganjajo bežeče turške čete so nepopisna. Požigajo vasi in morijo kristjane, starčke, žene in otroke. Ne prizanašajo nikomur temveč divjajo kot zveri.

V Carigradu so razmere čim dalje bolj strašne. Mesto je polno beguncev, ki se klatijo, kradejo in ropajo. Ljudstvo je čim dalje bolj obupano, ker še vedno pri-

Pogled na Skader, cilj operacij črnogorskih. (Po posebni fotografiji za Slov. Ilustr. Tednik.)

Delati in ne obupati

je najboljšo sredstvo zoper nesrečo, revščino in otožnost. Delati pa more človek le, če je zdrav. Kdor ima bolečine, n. pr. revmatične, protinove, glavobol, zobobol, kdor se je vsled prepiha ali

premrazenja prehladil, mnogokrat ne more opravljati svojega dela. Za take naše čitatelje naj bo namig sledeče pismo Njega svetlosti Jožefa princa Rohana von Schottwien: „Pretresljiv učinek Elsafluida res prekaša vse upe in smete objaviti, da so meni in mojim znancem Fellerjev Elsafluid in Elsakroglice pri večini bolezni, kakor glavobol, zobobol, bodanju, trganju, bolečinam v križu, nahodu, bolečinam v želodecu, slabostim itd. izborna služila, zlasti pri oslabiljenem vidu krepča Elsafluid oči, vsled česar to kot domače zdravilo nepogrešljivo sredstvo najtopljeje priporočam.“

Zato bi morali tudi naši čitatelji vedno imeti doma Fellerjev bolečine pomirjujoči, zdravoči, krepčujoči fluid z znamko „Elsafluid“, da pomirijo bolečine in živce, osvežijo in poživijo telo, ker je res dober, in kar pišemo, ni samo reklama.

Tako boste tudi Vi zavarovani proti marsikateri nezgodi in boste šli na delo vedno čili in krepki. Naši čitatelji, ki hočejo ta izdelek poizkusiti, dobijo Fellerjev fluid z znamko „Elsafluid“ za 5 K franko, če pišejo naravno na dvornega lekarnarja E. V. Feller, Stubica, Elsa-trg 280 (Hrvaško).

hajajo žalostne vesti iz bojišča. Pričakovati je, da vsak čas izbruhne revolucija. Evropske velesile so poslale svoje vojne ladje pred Carigrad, ki naj varujejo njih podanike. Kristjani v Carigradu se opravičeno bojijo, da prispejo vojne ladje prepozno. Tuja poslaništva so že zastražena s pomnoženimi stražami. — Uboge haremske dame imenitnejših Turkov se že selijo iz Carigrada v Malo Azijo in tudi mnogo premožnejših Turkov, Judov i. dr. je že pobegnilo iz Carigrada.

pisal, naj se mu zahvali za ta dar, kadar bo zavzel in porušil Sofijo in uničil Bolgare. Na to zahvalo bo sultan pač čakal do sodnega dne, kajti Bolgari so v Lozengradu dobili to sabljo in pismo; in da Turki ne bodo Sofije nikoli več videli, o tem pač ni dvoma.

Črnogorski kralj Nikita v bolnišnici. Dne 27. oktobra je obiskal kralj Nikita bolnišnico ob Skaderskem jezeru. Vsi prostori so prenapolnjeni ranjencev, večinoma iz bojov pri Tarabošu. Kralj je postal pri vsakem ter se razgovarjal z vsakim. — Na koncu dvorane

v bolnišnico tudi najmlajšega. „Sedaj nimam na svetu nikogar več kakor Boga, svojega kralja in domovino.“ — Vsi prisotni so bili globoko ginjeni in tudi v očeh kralja so se zasvetile solze. Ko pa je starka videla, kako je njeno pripovedovanje pretreslo kralja, je rekla: „Le nam, tvojim otrokom in podložnim, je dovoljeno, da v veliki nesreči iščemo v solzah olajšanje srca. Ko vidimo tebe, svojega gospodarja in najvišjega poveljnika, ne izgublamo poguma in nade.“ — „Prav imaš, vrla stara Črnogorka,“ je rekel kralj, „moj sin, prestolonaslednik kraljevič Danilo, bo odlej naprej skrbel do groba za tebe, kakor tvoj lastni sin.“ — V istem hipu so prinesli v dvorano novega ranjenca. Na posteljah ležeči vojaki so se s spoštovanjem dvignili ter mu zaklicali: „Sretna ti rano!“ Nihče ga ni vprašal, kako se počuti in kaj ga boli, a tudi on ni tožil, dasi so se mu na obrazu poznale največje bolečine. Kralj je pristopil k njemu ter ga poljubil na čelo. Pred vhom v bolnišnico je kralj srečal staro ženico iz plemena Čeče v Katunski nahiji, ki je dolgo veljala za zibelko najboljših junakov. Uboga starka je izgubila štiri sinove. Vprašala pa je le, so se li njeni sinovi vedli v vojni kakor junaki, tako, kakor se to spodobi tudi za junake.

Razgovor s turškim majorjem. V bolnišnici v Sofiji leži ranjen neki 55letni turški major. Nekemu vojnemu poročevalcu je izpovedal to-le: „Bulgarsko topništvo nas je silno uničilo. Nismo mogli priti k sebi. Bulgari so streljali kar naravnost v žrela naših topov. Nismo mogli razumeti, kako so došli njihovi topovi na bregove. — Ko so nas starejše častnike vpraševali v Carigradu, ali je kaj upanja, da bomo vodili vojno z uspehom, smo odgovorili, da ne moremo tega zagotoviti. Ali ker Mladoturki vedo vse bolje od nas starih, se nas ni poslušalo. Kri, ki se je prelivala, naj pade na glave velikašev v Carigradu. Jaz sem kot major zapovedoval bataljonu, ker sploh manjka poveljnikov. — Čudim se Bulgarom: oni so plemeniti in dobri.“

Nemški oficirji v turški armadi. Neki Bulgar je rekel, da imajo večje veselje, če ujamejo enega nemškega oficirja, kakor če ulove deset paš. Pri Kumanovem so slišali

Turška predstraža opazuje pod poveljstvom častnika pred Skadrom prodirajoče Črnogorce. (Po posebni fotografiji za Slov. Ilustr. Tednik.)

Za Rdeči križ balkanskih držav. Pozivamo slovensko občinstvo, predvsem naše denarne zavode, industrijalna podjetja in velike trgovske tvrdke, naj se spominjajo ranjenih borilcev za svobodo slovanskih bratov na Balkanu in darujejo primerne prispevke za „Rdeči križ balkanskih narodov“ v Ljubljani! Prosimo slovenske rodoljube in rodoljubkinje, naj pošiljajo svoje prispevke in darove na centralni odbor za nabiranje prispevkov za „Rdeči križ balkanskih držav“, ker je potrebno, da se pošiljatve centralizirajo in enotno organizirajo, ker v tem slučaju darovi več izdado in bo tudi lažje konstatirati, koliko bomo Slovenci žrtvovali za trpeče svoje brate na Balkanu. Zato prosimo vnovič, naj se vsi darovi pošiljajo centrali v Ljubljano in ne naravnost. — Za rdeči križ balkanskih držav so v Pragi v nedeljo 3. t. m. priredili zbirko kar na ulicah ter nabrali nad 10.000 K. — V Ljubljani pridno nabirajo denar in blago za Rdeči križ. 40 dam šiva srajce in druga oblačila za balkanske ranjence. Slovenke, širom slovenske domovine, posnemajte jih. Darujte, delajte za trpeče brate; naj se tako v dejanju pokaže jugoslovanska vzajemnost. Kolinska tovarna kavnihi primesi je darovala za bolgarske, črnogorske in srbske ranjence znatno vsoto 500 K, h kateri je prispevala tovarna v Ljubljani 200 K, centrala v Pragi ter tovarni v Kolinu in Prostějovu pa po 100 K. Kolinska tovarna zasluži za svoj dar toplo zahvalo in priznanje. Njene izdelke pa vsakemu priporočamo. — Ljubljanska kreditna banka je dala 2000 K. —

Epizode z Balkana.

Sultanova častna sablja. Turški sultan je poslal Muktar paši častno sabljo, bogato okrašeno z dragimi kamni. Obenem mu je

pa je bila starka z gorečo svečo v roki. Klečala je pri vojaku, ki je ravnokar umrl. Kralj je pokleknil in zmolil očenaš, potem pa poljubil mrliča na čelo in tudi križ, ki ga je držal v roki. Vprašal je nato ženo, če je umrl vojak njen sin. Starka je rekla, da je to njen najmlajši sin, ki je bil ranjen pri nočnem napadu na Taraboš. Tam so padli

Skica bojišč na Balkanu. (Pojasnilo k tej skici glej na strani 8!)

prej tudi njen mož in 2 starejša sina, ki so se bojevali vsi pod isto zastavo. Oče je bil zastavonoša in ko je on padel, zadet od krogelje v srce, je prevzel zastavo njegov najstarejši sin in četa se je hrabro bojevala naprej. Padla sta pa še drug za drugim tudi oba sinova in slednjič so prinesli težko ranjenega

Srbi nemško poveljevanje, pri Lozengradu so ujeli več nemških častnikov in koj na to so poročali listi, da pojde zopet več višjih nemških oficirjev na turško bojišče. Sploh se vidi, da je general von der Goltz spravil na turško bojišče obilo nemških oficirjev ter jih porazdelil okoli po bojnem polju, češ, potem

bomo gotovo zmagali povsodi. Ali nič ne pomaga ne modrost nemškega generala von der Goltz, ne nemško poveljevanje na turškem bojišču. Turki so tepeni in Nemci kruto blamirani. Turški poraz je tudi nemški poraz.

Junakinja pri brzojavu. Ko so Turki bombardirali luko Varno, so Turki prerezali vse brzojavne žice, izvzemši ene žice, pri kateri je imela službo gđ. Otim. Ko so letele turške kroglice v Varno, je vse poštne osobe prestrašeno zapustilo pošto, ker se je balo, da prične poslopje goreti. Le gđ. Otim je ostala na svojem mestu. Ni mislila na svojo mladost, mislila je samo na domovino in odala je naslednjo brzojavko: „Na prefekta! Turki bombardirajo Varno. Kaj naj storim?“ Kmalu je dobila na aparatu odgovor: „Vi morate ostati na mestu!“ Okolu poštnega poslopja so letele turške kroglice, gđ. Otim pa je pogumno brzojavljala vse posameznosti bombardiranja. Po teh brzojvkah je bilo omogočeno bolgarskim torpedovkam, da so odplule na morje. Zadnja brzojavka, ki jo je pogumna deklica dobila od prefekta, se je glasila: „Gđ. telegrafistka Otim, Varna. Ravnokar ste odlikovani z bulgarsko svetinjo za hrabrost. — Prefekt.“

Žalostna smrt zaljubljene Bolgarke. Listi poročajo o tragični smrti Bolgarke Božene Vlaste, ki je iz ljubezni do nekega Turka vršila posle špiona v bolgarski armadi. Zasedli so jo in jo postavili pred vojno sodišče, ki jo je obsodilo na smrt ter je bila ustreljena. Njena mati je iz žalosti zblaznela.

Bolgarsko junaštvo. Poročevalce židovskega dunajskega časopisa „Zeit“, ki piše kot vsi nemško-židovski listi, Slovanom sovražno, vendarle priznava bolgarsko junaštvo. Govoril je z nekim ujetim turškim oficirjem, ki kar

ni mogel prehvaliti in popisati hrabrosti in neustrašenosti Bolgarov. Rekel je med drugim tudi to-le: Videl sem sam, ko je neki Bolgar z eno roko zgrabil brušeni bajonet turškega vojaka in ga izvil. In pri tem se še smejejo.

Navdušeni Bolgari. Med drugimi, ki so se prijavi v „kazarni“ povodom mobilizacije, je bil tudi sivolas kmet. Kaj pa ti dedo tukaj? so ga vprašali. Eto na — jim je odgovoril možakar, — prišli smo vsi, štirje sinovi in dva zeta, pa še jaz z njimi! — Neka žena, ki je ostala sama s tremi otročiči, ki jih nima s čim hraniti, jih je ostavila, da skrbe zanje dobri ljudje — a ona hajd s puško proti Turkom. —

Veličasten prizor v slovenskem gledališču v Trstu. V nedeljo, 3. novembra se je zvečer predstavljala v slovenskem gledališču v Trstu opereta: „Jesenski manevri“. Gledališka dvorana je bila nabito polna. Tam v loži dr. Rybačeve rodbine se je pojavil gost, vojvoda in višji svečenik Kapičić, ki se je pripeljal iz Amerike, da pohiti na čelu svojih Črnogorcev na bojišče. Vsi pogledi so se obrnili na vojvodo, častitljevo in junaško prikazen. Po drugem dejanju pa stopi na oder g. Cetič in pozdravi junaške črnogorske brate in posebno njih vojvodo prečastitega g. Kapičića. Vojvoda je vstal, in ko je ponehal burni aplavz, in živoklici se je iz lože dol ves ginjen zahvalil za pozdrav in zaklical: „Živeli bratje Slovenci. Tam med našimi junaki, ki se borijo za svobodo našo i vašo bom pravil o bratih Slovencih, o sestrah Slovenkah, kako lepo, kako prijazno, kako bratsko ste nas sprejeli. Živele Srbkinje, živele Slovenke!“ In vojvoda je dvignil roko, kakor bi blagoslavljal ta bratski narod slovenski. Občinstvo pa je vse navdušeno klicalo voj-

Abadie — kotiček.

„Nu, vi Straškovič, kje pa imate danes svojo ogromno cigaro?“
„Sedaj kadim nekaj bolj finega — — — Abadie!“ — — —

vodi in Črnogorcem pozdrave. Bil je to krasen prizor . . .

Vojvoda in svečenik Kapičić se je udeležil že pred 13 leti vojne proti Turkom. Pred dvema letoma je šel v Ameriko, da tam organizira narodno cerkev. Ko je izbruhnila vojna, se je takoj postavil na čelo svojih junaških Črnogorcev in se odpravil v domovino. Z njim je dospelo 164 Črnogorcev. V ponedeljek 4. t. m. jih je prišlo 400 in tekom tega tedna jih še pride iz severne Amerike 13.000. Vsi ti gredo nepozvani v boj za domovino.

Naš urednik, g. I. Vuk, se je udeležil dopoldanskega shoda in tudi večerne predstave ter bil priča rodoljubju, gostoljubju in navdušenosti tržaških Slovencev.

Bili so ji predaleč. Trebalo je, da se jim približa. Naredi se, kakor bi iskala trske za ogenj in tako, gledaje v tla, se približa skupini.

Prvo besedo, katero je slišala, je bila: Madjar.

— Kaj pomeni to? — pomisli starka. — Zlodej jih menda ne nosi nad nas. To bi ravno ne bilo ugodno iznenadenje za mojo gospodarico in tudi za mene ne. Čeprav smo v rokah teh razbojnikov, smo vendar med kristjani in če že moramo umreti, shranili bodo naše kosti v pošteno, posvečeno zemljo. Ali če pridejo nekrščani, čuvaj nas Bog, kaj potem? Tedaj smo izgubljeni. Milena postane ljubica kakega črnega zloдея in nesreča je tu.

Vendar je še ni zapustila nada, da se varja in da ni prav slišala. Zato se še bolj približa skupini. Enega teh je poznala bolje. Rad se je šalil in bil na prvi pogled dobrega srca, zato mu je pri delitvi mesa dajala večji kos.

— Nu, starka, — reče dobrodušni Nemec — ali si nam že kaj zvarila za gladne želodce? o

— Sem, sem — zamrmra skozi zobe, hlineč brezbriznost. — Vedela sem, da se vrnete lačni kakor volkovi. Vendar, da ti povem resnico — nadaljuje nemški — čudim se vam. Vrnili ste se, a ne kakor lačni volkovi, nego kakor splašene ovce. Kaj vam je, da tiščite nosove v zemljo, da mrmrate, in to tako tiho, da bi morala imeti ušesa od tod do Carigrada, ako bi vas hotela slišati. Vidim, da vam je nekaj zagrenilo večerjo in zelo mi je žal . . .

Dobrohotni Nemec jo pogleda pol bedastim, pol nezaupnim pogledom.

— Tebi je žal, mamka? Ti si v resnici dobra ženica, ali ne zameri, vse drugo bi prej pričakoval od tebe, nego sočutja. Ali nisi mar naša jetnica, kakor tvoja gospodarica? Nikdar pa še nisem slišal, da bi jetnik ljubil svoje preganjalce.

— Ej, ako nisi nikdar slišal, je to dokaz, da nisi bil dolgo v moji domovini.

Nemec pokima z glavo, sname čepico in pljune.

— Res je to. Pred tremi meseci sem prišel in priznati moram, da mi je bilo dobro. Na Hrvatskem je dobro vino in lepa dekleta.

svetli, hrvatski knez, mu je šel na roko in mu dal osebna pisma na vse poglavarje in vladarje nemške države. Zaman! Vsi glasniki so se vrnili ne da bi kaj opravili. Toliko se je zvedelo, da je bila tvoja mamica v Aachenu, da je opravila svojo pobožnost in se vračala domov. Njeno ime je bilo vpisano v imenik svetlih romarjev one cerkve. Ali dalje nismo ničesar izvedeli. Tvoj oče je slabel in videlo se mu je, da hudo trpi

Spočetka smo mislili, da so jo ujeli židovski trgovci in prodali Saracenom. Vendar se to ni obistinilo, ker bi Saraceni gotovo naznanili knezu, da imajo dragocen plen, zakaj vedeli so, da debe v takih slučajih bogato odkupnino. Zopet drugi so mislili, da se je ponesrečila in našla smrt v valovih kake narastle reke, ali pa padla s kake pečine v prepad. Tako se je domnevalo to in ono, ali resnice se ni moglo dognati. Ljudje so že nekoliko pozabili na njo. Samo tvoj oče je ni pozabil.

Tako so minula polna štiri leta. Nekega dne se pojavi v gradu tvojega očeta menih-romar iz daljnih krajev. Bil je to častitljiv starec in z dolgo belo brado. Ta nam je prinesel prvi povsem gotove vesti o tvoji materi. Predal je tvojemu očetu njen poročni prstan.

— Ubogi oče, torej ni več videl moje matere? — vzdihne Milena.

— Ne, dete moje! Sedaj smo izvedeli vso strašno povest tvoje mamice. Ko se je vračala iz Aachena domov, je prišla v neki kraj v Nemčiji, kateri je že blizu naših dežel. Bila je izmučena in lačna, ter je neko noč poiskala prenočišča v nekem gorskem divjem gradu. Sprejeli so jo, kakor se romarji povsod sprejemajo. Pogostili so jo in napojili. Sedeča v družinski sobi, krepčaje se, je gotovo mislila na nas. Sam zlodej je moral ta čas prinesiti gospodarja onega gradu, nekega silovitega Nemca, v katerem se je, ko je zagledal lepo romarico, takoj vzbudila brezbožna misel, da se je polasti. Pod pretvezo, da mu pripoveduje, kje je vse bila in kaj je doživela, jo je pozval v svojo sobo. In tu je stala pred njim, pred tem satanom, tvoja mamica, ne sluteč nič hudega. Ali lopov se ni obotavljal, nego ji je takoj stavil grešno ponudbo, naj

Za pravico in resnico. Politično društvo „Edinost“ v Trstu je sklicalo za nedeljo popoldne 3. t. m. shod, ki se ga je udeležilo nad 2.000 ljudi. Govorila sta poslanca dr. Wilfan in dr. Rybař izborni in temeljito o za nas tako velepomembnem balkanskem vprašanju. Množica je sledila govornikom z živim zanimanjem in končno z viharnim odobravanjem sprejela resolucijo, ki presrečno pozdravlja zmagovite brate na Balkanu ter jim častita k sijajnim zmagam. V resoluciji se poudarja tudi, da se nobena država, ki hoče veljati za civilizirano, ne sme postaviti proti balkanskim zaveznikom na turško stran ter da se pričakuje tudi od Avstrije, da uredi svoje razmere napram balkanskim državam po novem stanju stvari in da naj podpira njih svobodni razvoj. Končno se izjavlja v resoluciji, da je usoda slovenskega naroda zvezana z usodo balkanskih Slovanov in da je edino v skupnost jugoslovanskih kulturnih, gospodarskih in političnih interesov zajamčena bodočnost slovenskega naroda, vsled česar slovesno proglašajo: da se slovenski narod nikdar in pod nobenim pogojem ne pusti odtrgati od krvnih hrvatskih in srbskih bratov. — Po končanem zborovanju v Narodnem domu so zaorile po dvorani slovanske himne: „Onam, onamo“, „Šumi Marica“, „Hej Slovani“ in „Lepa naša domovina“, ki jih je občinstvo pelo stoje in razoglavo. Zunaj pred Narodnim domom, pa je tisočglava množica še dala izraza svojim čuvstvom s himno „Hej Slovani“, nakar se je mirno razšla. — Tako je tržaško Slovanstvo resno in veledostojno manifestiralo za veliko misel jugoslovanske vzajemnosti in s tem pokazalo, da razumeva tok časa in da hoče zastaviti vse sile, da pride v teh, za nas tako veleusodnih časih na dan tista res-

nica in pravica, ki nam je bila dosedaj iz raznih ozirov tako tuja, tako nepoznana.

Uspehi balkanske zveze v vojni proti Turčiji. (Razlaga k skici bojišča). Radi lažjega umevanja velikih uspehov, ki so jih dosedaj dosegle združene krščanske države na Balkanu v boju proti svojemu vekovitemu sovražniku, navajamo najprej število prebivalcev in površino dosedanega ozemlja držav, ki so zapletene v vojno:

Država	Površina v km ²	Število prebivalcev
Bolgarija	96.000	4.300.000
Črna gora	9.000	250.000
Grško	65.000	2.600.000
Srbsko	49.000	2.900.000
Turčija (evropska)	169.000	6.100.000

Zmagoviti Srbi in Črnogorci so že zavzeli vilajet Kosovo, ki ima sledeče okraje: Plevlje, Priština, Peć, Novipazar in Skoplje. Vilajet Kosovo obsega okroglo 33.000 km² (več kot trikratno površino Kranjske ali dve tretjini površine Srbije) in ima 1.200.000 prebivalcev (skoraj toliko, kakor Stajerska ali petkrat toliko, kakor Črna gora). Sandžak Novipazar, ki se ga pogosto omenja, je del kosovskega vilajeta in meri 7.400 km² s 150.000 prebivalci.

Srbske čete so zasedle sandžake Priština, Skoplje in večji del novopazarskega sandžaka v izmeri 25.000 km², torej nad polovico dosedanega srbskega ozemlja (49.000 km²).

Črnogorci so pa zavzeli sandžak Plevlje, južni del sandžaka Novipazar, del sandžaka Peć in majhen del skadarskega vilajeta. To zavzeto ozemlje meri okroglo 6.000 km², to sta dve tretjini Črne gore (ki meri 9.000 km², torej za 965 km² manj kot Kranjska).

Grki so okupirali dosedaj okrog 6.000 km² turške zemlje in so že na pohodu proti Solunu.

Razmeroma najmanj ozemlja so mogli zasesti Bolgari — okroglo 12.000² (primerjaj s Kranjsko 9.965 km²). Pomisliti se pa mora, da so poslali Turki proti bolgarski armadi cvet svojega vojaštva in da je vsled tega v poglavitni meri odvisna akcija balkanske zveze od uspeha bolgarskega orožja.

Dosedanje velikanske zmage zaveznikov dajejo upanje, da bode izšla iz bojov pravična stvar kot zmagovalka in rešiteljica uboge raje.

Geslo: »Balkan — Balkancem«, ki ga je baje že priznala Italija, se torej bliža z naglimi koraki svojemu uresničenju. Težko si je namreč misliti, da bodo zmagovalke hotele odstopiti le ped zemlje, ki so jo s tako dragocenimi žrtvami zavzele in ki jim pripada po naravnem pravu.

V zavzetih pokrajinah uvajajo zvezne države svojo civilno upravo — gotov znak sledeče aneksijske.

Listnica uredništva.

Radi obširnega poročila z Balkana smo morali odložiti več stvari; prosimo potrpljenja, vse pride na vrsto. — Bojan, Dunaj. Prosimo za Vaš naslov. Poslano porabili in se priporočamo za nadaljnje prispevke.

Franc Razlag, fotograf

v Radencih, se priporoča za napravo vsakovrstnih fotografij najlepše izvršitve. Na dopisane fotografije se napravijo slike v vsaki velikosti, samo da se napove velikost. Vse po najnižjih cenah. Pri naročbi večih komadov primeren popust.

ostane pri njem in naj se več ne vrne v svojo domovino. V družbi z njegovimi ženami mu bo krajšala dneve. Tvoja mati mu odvrne vsa preplašena, da je poročena in mati, ali on se ji glasno nasmeje ter pravi, da to njega prav nič ne ovira, da se mu dopade in da naj njen mož poišče doma drugo mater svojemu otroku. Sedaj je tvoja mamica spoznala v kaki nevarnosti se nahaja. Brez strahu odvrne Nemcu, da je Hrvatica in hčere hrvatskega naroda ne žive tako sramotno, kakor Nemke, ker jim je pošteno ime dražje, kakor življenje. Nemški velikaš pade pred njo na kolena in jo jame objemati ter ji obljubovati vse mogoče dragocene stvari. Ali tvoja majka je bila stanovitna in je odgovorila na vse to strogo: »Moj mož živi in moje dete živi. Raje umrjem tisočkrat, nego se jima izneverim.« Nato je hotela pobegniti iz sobe, ali oni človek, ki ni bil navajen popuščati, je planil proti njej ves srdit, kakor besna zver. V ti besnosti jo je pograbil za vrat, vrgel jo na tla in jo davil s tako silo, da ji je šnila kri iz nosa, ušes in ust. — Prokletnik jo je ubil! Evo, tako je umrla tvoja mamica, kot mučenica zvestobe, vredna, da se jo prišteva med svete mučenike, ki so zapisani v svetih knjigah katoliške cerkve.

— Uboga mamica — vzdihne Milena in si obriše zaplakane oči.

Za nekaj časa reče Zorana:

— Vprašala me boš, zakaj smo vse to tako pozno izvedeli? In kako je sploh ta romar to izvedel? Tudi na to ti lahko odgovorim.

V gradu onega velikaša je živel sluga brezbožen, kakor je bil brezbožen morilec tvoje mamice. Ta je videl ves ta dogodek in je moral tvojo mamico zanesti po noči iz gradu in zakopati v gozdu. To je tudi storil, vendar pa je vzel z njenega prsta prstan. Pretekla so štiri leta in sluga je zbolel na smrt. Poklical je k sebi puščavnika, ki je kot romar prinesel nam prve vesti. Temu puščavniku je zaupal vso tajnost in mu oddal prstan. In evo, tako smo izvedeli.

— In ime onega velikaša?

— Imena nismo izvedeli. Romar je rekel, da ve njegovo ime, ali veže ga spovedna molčečnost in to, kar je pod spovednim pečatom, ne sme izdati. Dejal je, naj ga prepustimo božji kazni, ki mu itak ne izostane. Tvoj oče je poskušal, da z zlatom izvabi iz njega to ime, ker je mislil na osveto. Zaman! Še so tudi dandanes poštene ljudje, katerih niti zlato ne omami. Imena torej nismo izvedeli.

Milena vzdihne.

— Kdo ve, morda je bolje tako. Hvala ti, da si mi povedala povest moje mamice. Od danes ne ljubim svoje mamice, kakor sem jo ljubila dosedaj, nego jo tudi spoštujem kot svetnico. Vedno mi bo vzor in naj mi od Boga izprosi milost, da uidem tej veliki nevarnosti, v kateri se nahajam.

— O, da bi se te po njeni prošnji usmilil dobri Bog — doda starka.

V tem so se jeli lovci vračati. Zorana je pristopila k ognju.

Milena pa je šla v cerkvico, in morda še ni nikdar v svojem življenju molila tako pobožno, kakor danes.

Nemci so med tem postali nemirni. Mogli so nekaj opaziti. Videlo se je, da komaj čakajo na Gottschalka.

Moralo se je zgoditi nekaj važnega.

XXXII.

Starka je napela ušesa, da bi slišala, kaj se Nemci razgovarjajo. Razumela je nemško govorico, saj je na hrvatskem dvoru bivalo dokaj Nemcev in tudi kneginja Gertruda je govorila s knezom navadno svoj materni jezik, akoprav je znala dobro hrvatski in tudi zelo rada govorila latinski. Zorana bi potemtakem prav lahko umela, o čem se Nemci razgovarjajo, ako bi njene stare ušesa bila še tako tanke, kakor v mladosti.

Vendar je videla njihova skrbna lica, videla, kako kima z glavami, gledajo resno in šepetajo nekaj drug drugemu.